

Högskolan Kristianstad
Rektor

Luntmakargatan 13, Box 7851,
SE-103 99 Stockholm, Sweden
Tfn/Phone: +46 8 563 085 00
Fax: +46 8 563 085 50
hsv@hsv.se, www.hsv.se

Anders Sundin
08-563 086 91
anders.sundin@hsv.se

Beslut
2011-06-21
Reg.nr 641-5676-10

Beslut om tillstånd att utfärda licentiat- och doktorsexamen inom området utbildningsvetenskap

Högskoleverket beslutar att inte ge Högskolan Kristianstad tillstånd att utfärda licentiat- och doktorsexamen inom området utbildningsvetenskap.

Ansökan och ärendets hantering

Högskolan Kristianstad har ansökt hos Högskoleverket om tillstånd att utfärda licentiat- och doktorsexamen inom området utbildningsvetenskap. För granskningen av ansökan har Högskoleverket utsett följande sakkunniga: professor Christina Cliffordson, Högskolan Väst, professor Svein Lie, Universitetet i Oslo och professor Roger Säljö, Göteborgs universitet. Underlag för bedömningen har varit högskolans ansökan samt intervjuer med representanter för högskolan vid en hearing i Stockholm den 5 april 2011. De sakkunnigas yttrande bifogas.

Bedömning

Bedömningen har gjorts utifrån de krav som ställs i högskolelagen och högskoleförordningen och utifrån de bedömningsgrunder som Högskoleverket har utarbetat. De sakkunnigas bedömning är att högskolan inte bör beviljas tillstånd att ge licentiat- och doktorsexamen inom området utbildningsvetenskap. Av utlåtandet framgår att storleken på forskarutbildningsmiljön och tillgången till handledarresurser inte når tillräcklig nivå för att en långsiktigt hållbar forskarutbildning ska kunna anses säkerställd.

Högskoleverket instämmer i bedömningen att storleken på forskarutbildningsmiljön och tillgången till handledarresurser inte når tillräcklig nivå för att en långsiktigt hållbar forskarutbildning ska kunna anses säkerställd.

Beslut

Högskoleverket beslutar att inte ge Högskolan Kristianstad tillstånd att utfärda licentiat- och doktorsexamen inom området utbildningsvetenskap.

Beslut i ärendet har tagits av universitetskanslern
Lars Haikola efter föredragning av utredaren Anders Sundin i närvaro av
avdelningschefen Magnus Hjort.

Lars Haikola

Anders Sundin

Kopia till:
Utbildningsdepartementet
De sakkunniga

Utlåtande för ansökan om tillstånd att examinera på forskarnivå inom området utbildningsvetenskap, Högskolan Kristianstad

Område: utbildningsvetenskap

Ingående forskarutbildningsämnen där utbildning initialt kommer att anordnas:

pedagogiskt arbete samt de naturvetenskapliga ämnenas didaktik

Sakkunniga: professor Christina Cliffordson, Högskolan Väst, professor Svein Lie,

Universitetet i Oslo och professor Roger Säljö, Göteborgs universitet

Underlag för beslut 21 juni 2011, regnr: 641-5676-10

Område för examenstillstånd

Högskolan Kristianstad har sökt tillstånd att utfärda examen på forskarnivå inom området utbildningsvetenskap. I ansökan konstateras att utbildningsvetenskap är ett omfattande mångvetenskapligt forsknings- och kunskapsområde, men att det sökta tillståndet avser ett avgränsat område med ”verksamhetsutveckling för förskolor och skolor som långsiktiga mål”. Bedömaregruppen anser att områdets omfattning och avgränsning är rimlig.

Utbildningsvetenskap är ett prioriterat område vid Högskolan Kristianstad. Det relaterar direkt till lärarutbildning, som utgör högskolans mest omfattande utbildningsåtagande. Av det totala studentunderlaget finns cirka 40 procent inom det utbildningsvetenskapliga området med lärarprogrammet som största verksamhet. Högskolan har sedan 2007 examenstillstånd för masterutbildning inom området.

Bedömaregruppen anser att forskarutbildningsämnena pedagogiskt arbete och de naturvetenskapliga ämnenas didaktik är tydligt beskrivna och relevanta för området. Såväl utbildningarnas syften och mål som förkunskapskraven anger att de vänder sig till delvis olika studerandegrupper. Samtidigt föreligger goda förutsättningar för synergieffekter, då de båda utbildningarna kan stödja varandra. De obligatoriska kurserna, omfattande 45 högskolepoäng, är tänkta att vara gemensamma, men rymma ämnesspecifika inslag för respektive utbildning. Detsamma gäller den planerade seminarieverksamheten som kommer att innehålla såväl gemensamma som ämnesspecifika aktiviteter.

Av ansökan framgår att Högskolan Kristianstad, inte minst genom sin strategi att stärka banden mellan högskola, arbetsliv och profession, har god samverkan med regionens förskolor och skolor. I strategin ligger också att den verksamhetsförlagda utbildningen ska förstås som en forskningsanknuten och vetenskapliggjord verksamhet. Det nära samarbetet mellan verksamheten och högskolan skapar intressanta förutsättningar för praktikinära forskning och för möjligheterna att bedriva en forskarutbildning som bidrar till utvecklingen av verksamhet inom förskola, skola och lärarutbildning. Etablerandet av forskarutbildning inom det utbildningsvetenskapliga området har också uttalat stöd hos regionens skolhuvudmän som ser detta som en önskvärd utveckling av befintligt samarbete.

Sammanfattningsvis finner de sakkunniga att högskolans argumentation för området för examenstillstånd är tillfredsställande.

Kvalitetsarbete

Högskolan Kristianstad har ett utvecklat och beprövat kvalitetsarbete som omfattar såväl kärnverksamhet som stödfunktioner. Högskolan ingick i den granskning av kvalitetsarbete som nyligen (2010) genomförts av Högskoleverket och bedömdes då uppfylla kraven för ett godtagbart kvalitetsarbete.

Högskolan har anpassat sitt kvalitetssäkringssystem till forskarutbildning. Av underlagen framgår hur granskningen av det som högskolan benämner fokusområde 3: forskning och forskarutbildning ska ske. En nämnd på fakultetsnämnsnivå med ansvar för forskning och forskarutbildning ska inrättas. Nämnden ska svara för antagning, utseende av handledare, uppföljning av individuella studieplaner, beslut om examinatorer och betygsnämnder samt kvalitetsgranskning. Den ska fatta beslut om inrättande och eventuell avveckling av forskarutbildning. För respektive forskarutbildning utses en programansvarig med operativt ansvar för centrala delar av kvalitetssäkringen. I dokumentet formuleras de strategiska utmaningarna för fokusområdet, och mål och kvalitetsindikatorer specificeras på en detaljerad nivå. Av beskrivningen framgår hur det operativa ansvaret fördelas mellan olika organ och var ansvaret för uppföljning finns. Kvalitetssäkringssystemet gör det möjligt att kontinuerligt följa pågående forskarutbildningsaktiviteter och att vid behov vidta åtgärder. Studentmedverkan i frågor som rör rekrytering och studieförhållanden är säkrad genom den nämnd som inrättas. Bedömargruppen finner denna beskrivning övertygande.

I ansökan redovisas den allmänna studieplanen för respektive forskarutbildningsämne. Planerna innehåller målbeskrivningar och ger dessutom en bild av utbildningarnas progression och av hur avhandlingsarbetet ska bedrivas och granskas. Högskolan inser den vikt som den individuella studieplanen har i forskarutbildning och för kvalitetssäkringen.

Det är uppenbart att högskolan fäst stor vikt vid att integrera forskarutbildningen i sitt kvalitetssäkringssystem, och det framgår att högskolans ledning är väl medveten om de åtaganden som forskarutbildning innebär.

Sammanfattningsvis anser de sakkunniga att högskolans kvalitetsarbete är tillfredsställande.

Forskarutbildningsmiljö

I miljön som helhet finns 25 handledare på professors- eller docentnivå och dessutom ett betydande antal disputerade lektorer. Antalet doktorander uppgår till cirka 20, och samtliga har minst en av sina handledare vid högskolan. Sedan länge pågår en aktiv seminarieverksamhet inom ramen för de fyra forskningsteman som högskolan arbetar med. Såväl lärare som doktorander uttalar sig mycket positivt om denna verksamhet. Det är uppenbart att doktoranderna här finner viktigt stöd för det avhandlingsarbetet de bedriver. Den studiesociala miljön synes tillfredsställande både vad avser doktorandernas medverkan i formella organ vid högskolan och genom verksamheten i forskargrupperna. En särskild mentor med uppgift att uppmärksamma studiesociala

frågor och att bidra till doktorandens karriärplanering är knuten till handledningsteamet.

Utbildningens upplägg följer gängse mönster för kursdel respektive avhandlingsdel. Den obligatoriska kursdelen om 45 högskolepoäng är gemensam för utbildningarna och resterande kurspoäng väljs bland kurser som ges inom högskolan, vid andra lärosäten och inom ramen för de nationella samarbeten som högskolan ingår i. Avhandlingsarbetena knyts till forskargruppernas verksamheter, vilket ger tillgång till handledning och kollegialt stöd från andra doktorander.

En avgörande punkt i bedömargruppens granskning är att fastställa i vilken utsträckning högskolan kan visa att man har tillräckliga förutsättningar att bygga en god och bärkraftig egen forskarutbildningsmiljö. Av dokumentationen framgår att högskolan ingår i samarbeten och nätverk med andra akademiska institutioner, i synnerhet i Lund, Malmö, Göteborg och Linköping. Delvis handlar dessa samarbeten om deltagande i nationella forskarskolor och olika forskarkurser. Dessa aktiviteter förefaller ha stärkt forskningen och doktorandernas avhandlingsarbeten. Flera doktorander från högskolan som nyligen avlagt examen eller som nu befinner sig under utbildning ingår i sådana sammanhang. Högskolan har ingått avtal om gemensam handledning av flera doktorander med andra institutioner (särskilt de tidigare nämnda). Detta gäller personer som är anställda vid och finansierade av högskolan. Högt kvalificerade forskare och lärare vid högskolan har därmed fått värdefull erfarenhet som handledare och har handlett doktorander till disputation. Bedömargruppen anser att högskolan med sådana insatser visat en tydlig vilja att prioritera forskarutbildning, och man har genom sina åtaganden gjort klart att man ser forskarutbildning som en viktig framtida aktivitet.

Högskolan som helhet har en relativt stark forskningsmiljö om man ser till publiceringsaktiviteter nationellt och internationellt. Man är aktiv på forskningskonferenser och i internationella vetenskapliga sammanhang, där också doktorander ges goda möjligheter att delta. Det framgår av underlagen att högskolan ger sina lärare och forskare goda villkor med relativt generösa möjligheter att bedriva forskning som en del av tjänsten. Även detta vittnar om ambitioner att skapa en god forsknings- och forskarutbildningsmiljö.

Bedömargruppen anser emellertid att den dokumenterade forskningen i hög grad synes baserad på enskilda forskares insatser inom sina specialområden. Även om många av dessa forskare arbetar på en mycket hög vetenskaplig nivå med en omfattande internationell publicering, synes deras forskning i de flesta fall inte gett avkastning inom det utbildningsvetenskapliga området. På hearingen framkom att undervisningen inom högskolan bidrar till att skapa gemensamma forskningsintressen och kollegialitet över ämnesgränser. Bedömargruppen inser att samarbetet inom ramen för det omfattande undervisningsuppdraget inom det utbildningsvetenskapliga området ger viktiga incitament för samverkan. Det är dock svårt att med utgångspunkt i den förelagda dokumentationen styrka att dessa möjligheter till samverkan ännu

resulterat i ett ökat forskningssamarbete över disciplinära gränser av relevans för området.

Denna iakttagelse gäller i särskild grad det ena av de båda planerade examensämnena, de naturvetenskapliga ämnenas didaktik. Här framstår forskningsmiljön och den kvalificerade forskningen som i alltför stor utsträckning avhängig en person som har mycket hög kompetens både i fysik och i fysikämnets didaktik. Övriga forskare på docent- och professorsnivå som är listade som potentiella handledare i de naturvetenskapliga ämnenas didaktik framstår för bedöargruppen snarast som forskare i naturvetenskap eller i vissa samhällsorienterade naturvetenskapliga områden. Det går inte av underlagen att finna att de har publicerat sig i didaktiskt eller utbildningsvetenskapligt orienterade sammanhang i någon betydande omfattning. Det finns heller ingen evidens för att den rekrytering av professors- och docentkompetenta medarbetare som högskolan aktivt ägnat sig åt hittills inneburit att kompetensförsörjningen inom detta forskarutbildningsämne stärkts. Även om de rekryteringar som för närvarande pågår skulle lyckas, är det oklart i vilken omfattning de naturvetenskapliga ämnenas didaktik skulle stärkas.

Även om situationen är bättre för det andra forskarutbildningsämnet, pedagogiskt arbete, anser bedöargruppen att den dokumenterade vetenskapliga aktiviteten bara täcker en del av de tematiker som räknas upp i ansökan som relevanta för denna forskarutbildning. Ansökan är här likaså oklar i viktiga hänseenden. Exempelvis är de personer på professors- och docentnivå som anges som vetenskapliga ledare för två av de fyra forskningsområden som beskrivs som centrala uppenbarligen inte längre aktiva vid högskolan. Deras namn förekommer under alla omständigheter inte i förteckningen över aktuell lärarstab som redovisats för bedöargruppen. Inte heller kommenteras i ansökan hur detta förhållande kommer att påverka forskning och seminarieverksamhet.

Vad gäller högskolans möjligheter att skapa en god och långsiktigt bärkraftig forskarutbildningsmiljö med gemensamma forskningsintressen, anser bedöargruppen, med utgångspunkt i vad som ovan sagts, att de goda intentioner vad gäller att säkerställa bredd och djup som presenterades på hearingen ännu inte styrks av den dokumentation som förelagts. Högskolan har inte lyckats visa att man kommer att kunna bedriva forskarutbildning i en akademisk miljö som tillgodoser kraven på vetenskaplig bredd och djup.

Sammanfattningsvis finner de sakkunniga att forskarutbildningsmiljön är otillfredsställande.

Handledarresurser

Redovisade handledarresurser inom området omfattar 25 professorer och docenter. Sex eller sju av dessa forskare dokumenterar forskning och/eller medverkan i forskarutbildning på sätt som gör att de framstår som tänkbara huvudhandledare inom området. Fem av dessa kan kopplas till forskarutbildningsämnet pedagogiskt arbete och en till de naturvetenskapliga ämnenas didaktik. För pedagogiskt arbete kan

dessutom ytterligare en handledare aktiv inom historiedidaktiken räknas in. Resterande 18 presumtiva huvudhandledare representerar forskningsprofiler som inte självklart framstår som relevanta för områdets båda forskarutbildningsämnen. Några handledares kompetenser faller förvisso inom naturvetenskapen, men, såvitt bedömaregruppen kunnat konstatera, är deras meritering inom utbildningsvetenskap ringa.

Det kan noteras att högskolan har ett betydande antal lektorer som är potentiella biträdande handledare inom pedagogiskt arbete. Inom de naturvetenskapliga ämnenas didaktik är det tre lektorer som har en sådan doktorsexamen och en lektor som har sin bakgrund i pedagogik men som arbetar med frågor som rör bedömning inom naturvetenskapligt lärande.

I avsikt att stärka lärosätets handledarresurser har flera åtgärder vidtagits. Högskolan har nyligen inrättat ett docentprogram som innebär två månaders forskning inom ramen för en heltidstjänstgöring. Högskolan bedriver sedan flera år handledarutbildning i samarbete med Lunds universitet. Vid hearingen nämndes att tre lektorer kan antas nå docentkompetens inom kort. Tidsperspektivet är dock svårt att precisera.

Av ansökan framgår att Högskolan gör ansträngningar att rekrytera professorer. En professor av relevans för området har nyligen anställts och ytterligare fyra rekryteringar pågår eller är planerade. Av dessa är en professorsanställning planerad (utbildningsvetenskap med inriktning mot litteratur, språk och medier), en utlyst (specialpedagogik) och två under tillsättning (matematikämnets didaktik och företagsekonomi med inriktning mot ekonomiämnets profession och lärande). Redovisad planerad tjänstgöring i forskarutbildning inom området för de 25 handledarna omfattar från 5 procent av heltid för 16 handledare till mellan 10 och 20 procent av heltid för resterande handledare. Flertalet av de handledare som är tänkta att fullgöra 5 procent tjänstgöring har inte någon dokumenterad forskningserfarenhet inom området. Hur en så stor del av handledarkollegiet med en så ringa grad av tjänstgöring ska fås att aktivt bidra till forskarutbildningsmiljön utvecklas ej i ansökan. Den begränsade tillgången till handledare kan också medföra svårigheter för doktorander som under studietidens gång vill byta handledare.

Handledarkompetensen för de handledare som kan betraktas som rimliga huvudhandledare med avseende på de ämnen som ansökan avser bedöms som mycket god.

Mot bakgrund av redovisade handledarresurser, kompetensernas relevans för de forskarutbildningsämnen som avses, omfattning av planerad tjänstgöring i forskarutbildning för respektive handledare samt dokumenterad framgång i rekrytering av kompetens inom relevanta ämnesområden, anser bedömaregruppen att Högskolan Kristianstad inte på ett övertygande sätt kunnat visa att man vid ansökningstillfället når den miniminivå av handledarresurser som kan garantera att doktoranderna får handledning av god kvalitet i erforderlig omfattning.

Sammanfattningsvis finner de sakkunniga att handledarresurserna är otillfredsställande.

Ekonomi

Bedömaregruppen finner att den ekonomiska redogörelsen för den planerade forskarutbildningen är svår att bedöma. Ingen budget för de kommande åren redovisas, trots att en sådan enligt instruktionen ska ingå i bedömningsunderlaget. Det framgår av den skriftliga dokumentationen och av vad som uttalades vid hearingen att Högskolan Kristianstad redan har ett omfattande åtagande som gäller forskarutbildning. Man finansierar cirka 20 doktorander som är inskrivna vid andra lärosäten och man har på ett övertygande sätt dokumenterat sina ambitioner. Det framgick tydligt vid hearingen att det råder enighet inom Högskolan om att forskarutbildning prioriteras högt.

Handledning är tänkt att ges inom ramen för handledarnas tillgängliga forskningstid. För kursdelen strävar man efter samverkan med lärosäten i södra Sverige. Högskolan har tidigare visat sin förmåga att medverka i nationella initiativ inom forskarutbildning. De båda forskarutbildningarna kan också stödja varandra genom samverkan. Bedömaregruppen anser därför, och trots brister i underlagen, att det finns en tillfredsställande långsiktig strategi för att finansiera forskning och forskarutbildning inom det utbildningsvetenskapliga området vid Högskolan.

Sammanfattningsvis finner bedömaregruppen att ekonomin är tillfredsställande.

Sammanfattande bedömning och motivering till förslag till beslut

Bedömaregruppen finner sammanfattningsvis att området utbildningsvetenskap svarar mot den verksamhetsprofil som utmärker Högskolan Kristianstad. Gruppen finner också att området, sådant det beskrivs i ansökan om examenstillstånd, har en rimlig och fruktbar avgränsning. Högskolan har ett omfattande undervisningsåtagande inom området, och man har dessutom sedan länge forskningsaktiviteter som knyter an till lärarutbildning och angränsande utbildningar. De båda forskarutbildningsämnena, pedagogiskt arbete och de naturvetenskapliga ämnenas didaktik, har skilda målgrupper men ger ändå goda möjligheter till synergier.

Bedömaregruppen anser att storleken på den forskarutbildningsmiljö som initialt erbjuds, och då i synnerhet tillgången till kompetenta huvudhandledare, inte når tillräcklig nivå. Tillgången till handledare på professors- och docentnivå är ringa och understiger vad som bedöms som nödvändigt för en god och stabil forskarutbildningsmiljö. I synnerhet gäller detta för ett av de båda forskarutbildningsämnena, de naturvetenskapliga ämnenas didaktik. Den strategi högskolan valt genom att räkna in en mängd handledare från miljön med en låg tjänstgöringsgrad som resurser inom ett område där de har ingen eller ringa meritering övertygar inte. Även vad gäller pedagogiskt arbete framstår miljön som i underkant.

Det är uppenbart att högskolans ledning är medveten om dessa svagheter och ett aktivt arbete pågår i syfte att öka andelen docent- och professorskompetenta

medarbetare inom området. Bedömargruppen finner dessa ambitioner berömvärda men måste ändå konstatera att med utgångspunkt i underlagen synes dessa planer ännu inte i tillräcklig grad kunna realiseras. Såväl forskarutbildningsmiljön som tillgången till handledarresurser når inte den nivå som är nödvändig för att en god och långsiktigt hållbar forskarutbildning ska kunna anses säkerställd.

Bedömargruppen föreslår att Högskoleverket inte ger Högskolan Kristianstad tillstånd att utfärda examen på forskarnivå inom området utbildningsvetenskap.